

Bovenlokale ondersteuning voor openbare bibliotheken in Vlaanderen

Discussietekst

1 Aanbevelingen vanuit de sectie openbare bibliotheken van de VVBAD

1.1 De lokale bibliotheken in een veranderend beleidslandschap

Naar aanleiding van de beleidsverklaringen van de Vlaamse regering heeft de sectie openbare bibliotheken van de VVBAD zich gebogen over de vraag wat de gevolgen van het voorgenomen beleid voor de lokale bibliotheken zullen zijn. In een bijeenkomst met ongeveer veertig leden van de sectie (bibliothecarissen uit heel Vlaanderen) is nagedacht over de manier waarop de huidige sterktes van bibliotheken met de op handen zijnde veranderingen in het lokaal cultuurbeleid, het streekgericht bibliotheekbeleid en bij het steunpunt, behouden kunnen blijven. Daarbij zijn voorstellen geformuleerd voor en enkele knelpunten gesignaleerd. Onderstaande aanbevelingen zijn het resultaat van deze denkoefening van de leden van de sectie openbare bibliotheken

De bibliothecarissen onderschrijven volledig de definitie van openbare bibliotheek in het decreet lokaal cultuurbeleid:

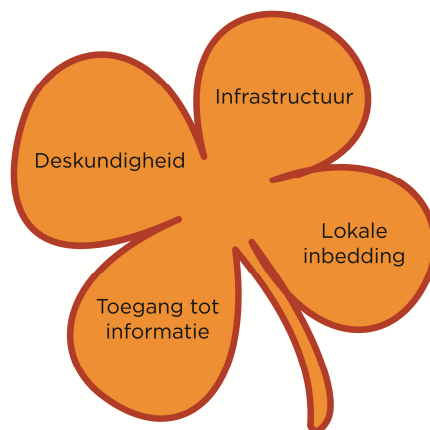
(De) openbare bibliotheek (is) een basisvoorziening waar elke burger terecht kan met zijn vragen over kennis, cultuur, informatie en ontspanning. Ze bemiddelt actief bij het beantwoorden van deze vragen. De openbare bibliotheek is actief op het vlak van geletterdheid, cultuurspreiding en cultuurparticipatie. De bibliotheek werkt in een geest van objectiviteit en vrij van levensbeschouwelijke, politieke en commerciële invloeden.

1.1.1 Huidige sterktes van bibliotheken

De huidige werking van openbare bibliotheken beantwoordt ruimschoots aan deze definitie. Er is in Vlaanderen een fijnmazig net van lokaal verankerde, laagdrempelige en toegankelijke bibliotheken. Dat zijn neutrale ontmoetingsplaatsen en interactieve publieke ruimtes, waar het publiek een breed aanbod van collecties en een veelzijdige werking aantreft. Geëngageerde en professioneel opgeleide medewerkers staan er in voor goede kwaliteit en dienstverlening. Openbare bibliotheken zijn flexibele organisaties die open staan voor nieuwe evoluties en experimenten. Het zijn belangrijke actoren en partners op het vlak van cultuureducatie en cultuurparticipatie. Dankzij sterke samenwerkingsverbanden, lokaal en bovenlokaal, sectoraal en transversaal, kunnen zij hun brede maatschappelijke opdracht vervullen en snelle evoluties volgen.

1.1.2 De fundamenten van de openbare bibliotheken

De werking van de openbare bibliotheken bestaat uit vier onderdelen, deskundigheid, infrastructuur, toegang tot informatie en lokale inbedding, die samen de kritische succesfactoren vormen.

Om de kwaliteit van deze vier onderdelen - en dus de sterktes van de bibliotheken- te kunnen handhaven, is er beleid op verschillende niveaus nodig. Hieronder is per onderdeel van de werking aangegeven welk bovenlokaal beleid de sectie openbare bibliotheken van de VVBAD hiervoor noodzakelijk vindt, met aanbevelingen voor de actoren die de uitvoering van dit beleid kunnen realiseren. Er zijn ook knelpunten gedetecteerd, beleidsonderdelen die nu nog bij de provincies liggen, maar waarvan nog niet duidelijk is op welk niveau en door welke instanties deze kunnen worden uitgevoerd. Ook deze worden vermeld.

2 Actoren

Het steunpunt en de beroepsvereniging zijn de twee belangrijkste bovenlokale actoren.

2.1 Het steunpunt

Doelgroep: lokaal cultuurbeleid: openbare bibliotheken, cultuur- en gemeenschapscentra, cultuurfunctionarissen en lokale mandatarissen.

Doelstellingen:

- Het ondersteunen van het lokale cultuurbeleid en de professionals die daarin werkzaam zijn met de uitdagingen van de digitale samenleving door het investeren en uitvoeren van innovatieve projecten, vanuit een integrale benadering (IT en niet-IT), sectordoorbekend en in samenwerking met het lokale veld.
- Het opschalen van succesvolle projecten tot sectorbrede, schaalvergrotenende diensten.
- Het uitbaten van deze bovenlokale diensten steeds vanuit integrale benadering, waarbij eventuele IT ontwikkeling ondersteunend werkt voor de reële doelstellingen van project/dienst en geflankeerd worden door allerlei andere voorwaardenscheppende ondersteuningsvormen (opleiding, praktijkontwikkeling en -deling...)

2.2 De beroepsvereniging

De beroepsvereniging is een ledenvereniging die professionals en instellingen uit de bibliotheek- en archiefsector in Vlaanderen verenigt.

Doelgroep: informatieprofessionals werkzaam in bibliotheken, archieven, documentatiecentra en informatiediensten

Doelstellingen:

- De VVBAD stimuleert overleg en samenwerking tussen de verschillende deelsectoren. Via initiatieven die de deelsectoren overschrijden, zet de vereniging zich in om de deskundigheid van de informatieprofessional te vergroten. Ze organiseert ontmoetingsmomenten die de uitwisseling tussen de leden en tussen de deelsectoren stimuleren. De VVBAD speelt een belangrijke rol als informatieverstrekker. Ze geeft een beeld van wat er leeft in de hele sector. Ze besteedt hierbij speciale aandacht aan sectorbrede beroeps- en opleidingsmateries, zeker als ze zelf als auteur optreedt.
- De VVBAD treedt op als belangenbehartiger. In strikte zin behartigt de vereniging de belangen van de informatiesector als geheel en van de verschillende deelsectoren. Ze toont daarbij haar gewicht als belangenbehartiger bij haar achterban en bij het bredere publiek, via haar eigen kanalen en, indien nodig, via de pers. De VVBAD promoot de beroepen in de sector door sensibiliserend te werken naar het brede publiek en naar de pers.
- Voor de verschillende deelsectoren werkt de VVBAD in eerste instantie rond beroeps- en opleidingsmateries. De vereniging neemt hier de rol van voortrekker op zich. Waar nodig neemt ze een aanvullende rol op in vaktechnische ondersteuning. Deze werking is complementair aan wat andere spelers doen en gaat niet ten koste van de hoofdopdrachten.

2.3 Regionale actoren

Er is een duidelijke nood aan regionale ondersteuning. Momenteel nemen de provincies deze taak op zich. In de toekomst zullen daar geen actoren meer voor zijn.

3 Aanbevelingen voor bovenlokaal beleid en beleidsuitvoering

3.1 Deskundigheid

Om de deskundigheid in openbare bibliotheken te handhaven, zijn nodig:

- Deskundig personeel, met een gespecialiseerde opleiding en voortdurend bijgeschoold. Hiervoor zijn de volgende voorzieningen nodig:
 - Professionele opleidingen voor bibliotheekmedewerkers op verschillende niveaus (bachelor en master). Deze voorziening is te realiseren op Vlaams niveau, door het ministerie van onderwijs, in samenspraak met het ministerie van cultuur.
 - Aanbod van relevante vorming en bibliotheekgerelateerde bijscholing. Dit vormingsaanbod is te realiseren op Vlaams niveau door de reguliere opleidingen, de beroepsvereniging en het steunpunt.
 - Reguliere opleidingen: taakgerelateerde navormingen.
 - Steunpunt: opleidingen aansluitend bij de ontwikkelde projecten en diensten (zoals e-boeken, catalografie).
 - VVBAD: professionele vorming aanvullend op het aanbod van andere actoren, met klemtoon op strategische ontwikkelingen: visie, beleid, actuele ontwikkelingen.

- Expertiseuitwisseling.
Deze uitwisseling vereist coördinatie op Vlaams niveau door het steunpunt en VVBAD.
 - Steunpunt: coördinatie van uitwisseling rond projecten, diensten en concrete taken op Vlaams en regionaal niveau.
 - VVBAD: coördinatie van beroepsgerichte en functiegerichte collegagroepen op Vlaams en regionaal niveau.
- Taakverdeling en specialisatie, om betere kwaliteit en grotere efficiëntie te bewerkstelligen, dit zowel op vlak van backoffice als van frontoffice.
Dit vereist coördinatie en een platform op Vlaams en op regionaal niveau.
 - Vlaamse coördinatie gedeelde (digitale) infrastructuur en ontwikkeling en beheer van een gezamenlijk instrumentarium zijn taken voor het steunpunt.
 - **Knelpunten zijn regionale coördinatie en een regionaal platform, hiervoor is er geen actor.**
- Deskundige ondersteuning.
Hiervoor zijn de volgende voorzieningen nodig:
 - Kritische informatieverstrekking over en voor de sector.
Dit aanbod is te realiseren op Vlaams niveau door de VVBAD.
 - Promotie van de bibliotheek als sterk merk.
Dit aanbod is te realiseren op Vlaams niveau door de VVBAD.
 - Aanzetten tot en ondersteunen van innovatie op alle vlakken.
Dit aanbod is te realiseren op Vlaams niveau door het steunpunt.
 - Ondersteuning van samenwerkingsprojecten en –verbanden, inhoudelijk en organisatorisch.
Deze ondersteuning is te realiseren op Vlaams niveau door het steunpunt en het agentschap.
 - Steunpunt: inhoudelijke ondersteuning.
 - Agentschap: subsidies voor samenwerkingsprojecten.
 - Benchmarking en kwaliteitsbewaking.
Om dit te realiseren zijn datamining en monitoring nodig. Deze zijn te realiseren op Vlaams niveau door het Agentschap in samenwerking met het steunpunt en de beroepsvereniging.
- Visieontwikkeling, onderzoek en internationale oriëntatie.
Dit aanbod is te realiseren op Vlaams niveau in nauw overleg door de VVBAD, het steunpunt en het Agentschap.
- Beleidsontwikkeling en –evaluatie.
Deze voorzieningen zijn te realiseren op Vlaams niveau door het agentschap, in nauwe samspraak met het steunpunt en de VVBAD.

3.2 Toegang tot informatie

Om de collecties, zowel fysiek als digitaal, op peil te houden zijn nodig:

- Een centrale digitale bibliotheek: toegang tot digitale collecties en creatie van meerwaarde met behulp van digitale collecties.
Deze voorziening is te realiseren op Vlaams niveau door het steunpunt.
 - Op lokaal niveau zijn hiervoor nodig:
 - Toegang tot databanken.
 - Toegang tot internet.
 - Aanbod van e-boeken.
 - Om deze voorzieningen te realiseren, is een samenwerking nodig tussen het Vlaamse en het lokale niveau:
 - Steunpunt: centrale aanlevering.
 - Gemeentes: lokale verdeling.

- Een centrale catalogus en een centraal bibliotheekstelsel.
Dit aanbod is te realiseren op Vlaams niveau door het steunpunt.
- Fysieke collecties.
Naast de lokale fysieke collecties, zijn interbibliothecair leenverkeer (IBL) en wisselcollecties nodig. Voor dit aanbod zijn regionale coördinatie en een platform nodig: Dit is een knelpunt, want hiervoor is er geen actor.
- Regionale taakverdeling en specialisatie.
Voor deze voorzieningen zijn regionale coördinatie en een platform nodig. Dit is een knelpunt, want hiervoor is er geen actor.
- Regionale projectwerking.
Voor deze voorziening is regionale coördinatie en een platform nodig. Dit is een knelpunt, want hiervoor is er geen actor.

3.3 Infrastructuur

Een van de pijlers van de openbare bibliotheken is comfortabele, flexibel te gebruiken en zeer toegankelijke infrastructuur. Om deze te realiseren zijn op bovenlokaal niveau nodig:

- Subsidies voor culturele infrastructuur (FOCI). Deze zijn beschikbaar op Vlaams niveau.
- Het behoud van een fijnmazig netwerk van laagdrempelige ontmoetingsplekken, met als basisprincipe dat er minstens een bibliotheek per gemeente is.
Deze voorziening vereist decretale verankering op Vlaams niveau.
- Infrastructuur, die de gehele werking faciliteert en veraangenaamt voor het publiek (gebouw, bus, technologie zoals RFID).
Voor deze voorzieningen is ondersteuning op Vlaams niveau nodig door het steunpunt en het agentschap;
 - Steunpunt: inhoudelijke ondersteuning bij ontwikkeling van concepten en ontwerpen voor inrichting.
 - Agentschap – subsidies.

3.4 Lokale inbedding

Het behouden en versterken van het lokale draagvlak en dus de lokale verankering van de openbare bibliotheken is een taak voor de gemeenten. Met de bovengeschetste bovenlokale ondersteuning, coördinatie en ander voorzieningen kunnen gemeenten zelf instaan voor:

- Transversale werking:
 - Samenwerking met lokale organisaties (stedelijke en gemeentelijke diensten, verenigingen, scholen etc.).
 - Werking van de bibliotheek vastmaken aan het lokaal beleid via de beleids- en beheerscyclus.
- Communicatie en public relations:
 - Naar partners.
 - Naar inwoners van gemeente/stad.
 - Naar het lokale beleid.

